

ONLINECOLLEGES VOOR TAALLEREN

Onlinecolleges bieden universiteiten een effectieve manier om hun opleidingen voor het voetlicht te brengen. Verschillende universiteiten zijn actief in het ontwikkelen van onlinecolleges en voegen met enige frequentie nieuwe cursussen aan hun aanbod toe. Ze trekken duizenden deelnemers van over de hele wereld. Met name kleine opleidingen kunnen gebruikmaken van dit instrument om zichzelf op de kaart te zetten, zoals de mooc 'Introduction to Frisian' van de Rijksuniversiteit Groningen laat zien.

GERBRICH DE JONG

'Gratis onlinecollege is flitsende pr', kopte *de Volkskrant* op 21 oktober 2016. Steeds meer universiteiten maken gebruik van moocs om studenten te werven. De naam *mooc* is een acroniem van *massive open online course*. Het is een college waaraan iedereen met een internetaansluiting kosteloos kan deelnemen. De deelname is onbeperkt. Ter illustratie: voor de mooc 'Introduction to Dutch' van de Rijksuniversiteit Groningen schreven zich 34.000 mensen in. Een mooc van de TU Delft trok zelfs meer dan een miljoen studenten.

De leerder centraal

Een mooc is meer dan een enkele video-opname van een hoorcollege. Het is een volledige collegereeks, compleet met quizvragen, opdrachten en discussiefora. Daarin wijkt de mooc af van bijvoorbeeld TED Talks. Net als een mooc is een TED Talk vrij toegankelijk, maar die laatste duurt gemiddeld vijftien minuten en is daarna afge-

lopen. Dat in tegenstelling tot een mooc: wie daaraan deelneemt kan daar zo een paar uur per week mee zoet zijn. Hoewel het woord *onlinecollege* anders suggereert, gaat het in een mooc eigenlijk om een *collegereeks*, opgebouwd rondom een bepaald thema en bestaande uit verschillende lessen. Wekelijks wordt een nieuwe les gelanceerd. Een mooc bestaat uit minimaal drie lessen en dat aantal kan oplopen tot in ieder geval zes.

Wie zich inschrijft voor een mooc, verplicht zich tot niets. Slechts een klein percentage van de inschrijvers doorloopt de cursus van begin tot eind. Veel deelnemers haken gedurende de cursus af, bijvoorbeeld wegens tijdsgebrek of omdat de inhoud niet aan de verwachtingen voldoet. Deelnemers die een bepaald percentage van de cursus hebben afgerond, kunnen aan het eind een certificaat kopen als bewijs voor deelname. Wie zich binnen de looptijd van een mooc inschrijft, heeft tot jaren daarna toegang tot het materiaal. Studenten hoeven de leerstof dus niet tot zich te nemen in hetzelfde tempo als waarin zij wordt aangeboden.

Foto: Dmitry Shironosov

Dat vormt een voordeel: in een mooc bepaalt niet de docent, maar de leerder het tempo. Hij kiest wat hij wel en niet doet, wat hij wil herhalen en wat hij wil overslaan. Als hij een keer minder tijd heeft dan normaal, kan hij de ene week wat overslaan en later de draad weer oppakken. Daarnaast kan hij keuzes maken die passen bij zijn leerstijl. Leert hij vooral door te luisteren of te kijken, dan zal hij met name video's bekijken. Is hij meer een lezer, dan kan hij de video overslaan en alleen het transcript ervan doornemen. Is hij meer een type dat direct aan de slag wil, dan kan hij de uitleg overslaan en direct aan de quizvragen beginnen. Leert hij het liefst in contact met anderen, dan kan hij terecht in discussiefora, waarin zowel leerders als docenten participeren.

De functie van moocs

Voor studenten bieden moocs voordelen. Ze kunnen zich naast hun reguliere studieprogramma verdiepen en verbreden. Maar ook mensen die niet studeren, profiteren van moocs, want je hoeft geen student te zijn om mee

te kunnen doen. Ook gepensioneerden en zelfs minderjarigen doen mee. Voor gepensioneerden is het een vorm van vrijetijdsbesteding. Jongeren kunnen zich door moocs oriënteren op een vervolgstudie.

Voor universiteiten functioneren moocs vooral als uitstekende reclame. Wanneer moocs populair zijn en positief beoordeeld worden, komt dat wereldwijd de reputatie van de universiteit ten goede. Het past naadloos in de stimuleringsregeling Open en Online Onderwijs, waar minister Bussemaker in 2014 mee is gestart. Tot 2018 stelt zij een miljoen per jaar beschikbaar voor instellingen die met goede projectvoorstellen komen, zoals de ontwikkeling van een mooc.

De meeste universiteiten in Nederland hebben meerdere moocs gemaakt* en zijn voortdurend bezig met het ontwikkelen van nieuwe. De Technische Universiteit Delft, voorloper in digitaal onderwijs, biedt er zestig aan. Universiteit Leiden heeft er negentien, Wageningen University & Research zestien, de Universiteit van Amsterdam en de Rijksuniversiteit Groningen allebei

ten. De moocs worden aangeboden op platforms die gespecialiseerd zijn in het aanbieden van online cursussen en waarop miljoenen gebruikers actief zijn. Bekende platforms zijn EdX, Coursera (22 miljoen gebruikers) en FutureLearn (5 miljoen gebruikers).

Fries leren via een mooc

Behalve een uithangbord voor de universiteit, is een mooc voor kleine opleidingen een effectieve manier om wereldwijd meer belangstelling te genereren. Zo nam de afdeling Fries van de Rijksuniversiteit Groningen dit jaar het initiatief tot het maken van een mooc waarmee leerders het Fries op basaal niveau leren beheersen. De mooc, getiteld 'Introduction to Frisian', trok wereldwijd 6.720 belangstellenden, een aantal dat de verwachtingen ver overtrof en dat landelijke media-aandacht voortbracht. 'Cursus Fries internationaal in trek' kopte De Telegraaf, 'Tot in China en Colombia willen ze Fries leren', schreef Metro Nieuws.

De berichten waren niet overdreven, want de belangstelling voor de cursus Fries kwam uit alle hoeken van de wereld. Na de media-aandacht vormden de Nederlanders de grootste groep deelnemers (eerst waren dat nog de Britten), gevolgd door deelnemers uit het Verenigd Koninkrijk, de Verenigde Staten, Canada, Duitsland, Australië, Rusland, Brazilië, Spanje en Italië. Maar ook in Afrika en Azië deden er mensen mee. Qua leeftijd waren de deelnemers gelijkmatig verdeeld over de leeftijdscategorieën, al is het aantal deelnemers in de categorie 56-65 jaar met twintig procent het grootst.

Het hoge aantal inschrijvingen deed bij iedereen de vraag rijzen waarom al die mensen Fries willen leren. Naar een antwoord kon eerst alleen gegist worden. De hoge emigratiecijfers in Friesland na de Tweede Wereldoorlog zouden een verklaring vormen voor het hoge aantal aanmeldingen in Canada en de Verenigde Staten. Het grote aantal aanmeldingen in het Verenigd Koninkrijk zou komen doordat van Fries gezegd wordt dat het erg dicht bij het Engels ligt. Maar het hoge aantal Britten zou ook statistisch verklaard kunnen worden doordat de Rijksuniversiteit Groningen haar moocs aanbiedt op FutureLearn, een Brits platform, waar de Britten nu eenmaal het best vertegenwoordigd zijn.

Gelukkig lieten veel deelnemers van zich horen toen hun zelf die vraag werd voorgelegd. Op basis van de gegeven antwoorden kunnen de deelnemers in grofweg twee categorieën ondergebracht worden. De eerste categorie wordt gevormd door mensen die een taal willen leren. De tweede categorie wordt gevormd door

DOCENTPROFESSIONALISERING VIA MOOCS

Op Nederlandse bodem zijn er tot nog toe geen moocs verschenen over onderwijs, maar in het buitenland is het aanbod groot. Voor een brede groep geïnteresseerden is er bijvoorbeeld 'What future for education?' (University of London) (<bit.ly/lrm-educ>), een mooc die ingaat op wat leren is en hoe het tot stand komt. Op het gebied van docentprofessionalisering zijn er moocs zoals 'Blended Learning Essentials' (<bit.ly/lrm-blended>), van de University of Leeds, die docenten praktische tips en uitleg geeft over de voordelen van deze onderwijsvorm. Over flipping the classroom is een mooc gemaakt door het Politecnico de Milano (<bit.ly/lrm-flip>). Interessant voor docenten is verder de mooc 'How to teach us' (<bit.ly/lrm-motiveren>), waarin studenten van High Tech High Graduate School in San Diego vertellen wat hen motiveert en hoe zij het beste leren.

Specifiek voor docenten Engels is de mooc 'Teach English now!' van de Arizona State University mogelijk interessant (<bit.ly/lrm-tesol>), waarin onder andere praktische strategieën voor het onderwijzen van Engels als tweede taal aan bod komen. Daarnaast bestaan er moocs die heel specifiek gericht zijn op bepaalde grammatica-onderdelen, zoals 'Strategies for Teaching Perfect Tenses and Modals' (<bit.ly/lrm-tenses>), gemaakt door de University of California.

mensen die Fries willen leren. Hieronder zal het verschil duidelijk worden.

Een hoop leerders gaven aan geïnteresseerd te zijn in talen in het algemeen. Zij gebruiken moocs om nieuwe talen te leren. Een voorbeeld van zo'n leerder is Hanana, die schrijft: 'Ik ben een meertalige en ga voor de tien talen. Heb nog nooit van het Fries gehoord, maar ben er nieuwsgierig naar. Blij dat ik deze gratis cursus krijg!' Een ander voorbeeld is Arabella: 'Ik begin aan deze cursus omdat ik ervan houd nieuwe talen te leren en omdat ik graag meer wil weten over de Rijksuniversiteit Groningen in het algemeen.' Een laat-

Aangezien alle moocs Engels als voertaal hebben, kan het gebruik van moocs als lesmateriaal in het bijzonder in het meertalig onderwijs of in de lessen Engels functioneel zijn

ste voorbeeld is Diana uit Zuid-Amerika: 'Ik vind het leuk om nieuwe talen te leren, met name minderheidstalen.' (Vertalingen: GdJ.) Het lijkt erop dat deze groep zich dus ook ingeschreven zou hebben als het ging om een cursus Welsh of Catalaans.

Dat geldt niet voor de tweede categorie leerders, die bestaat uit mensen die gericht op het Fries afkomen. Voor sommigen was het leren van Fries een langgekoesterde wens die in vervulling ging. Voor niet-Nederlandstaligen vormde deze mooc namelijk de eerste kans om Fries te leren, aangezien er niet eerder Engelstalig lesmateriaal beschikbaar was. Om de mensen uit deze categorie een gezicht te geven, volgen een aantal voorbeelden. Leif uit Noorwegen wil Fries leren omdat zijn vriend die taal spreekt. Janice, afkomstig uit de Blue Mountains in Australië, is geïnteresseerd omdat ze Nederlandstalige vrienden heeft en hen wil verrassen met enige kennis van het Fries. Daarnaast is ze benieuwd naar de raakvlakken die Fries vertoont met Engels. Een deelneemster in Canada, in 2007 geëmigreerd vanuit Friesland, wil de taal wat 'oppoetsen' voordat ze teruggaat naar Friesland. Tot slot is er een redelijk grote groep deelnemers die in Friesland woont, maar de taal (nog) niet spreekt en die wel graag wil leren.

Beide groepen geïnteresseerden behoren tot de doelgroep van de afdeling Fries van de Rijksuniversiteit Groningen. Haar studieprogramma 'Minorities and multilingualism' is bedoeld voor mensen met belangstelling voor minderheden en meertaligheid in het algemeen, maar ook voor mensen die zich willen specialiseren in het Fries. Die laatsten kunnen binnen het studieprogramma voor een studierichting Fries kiezen. Momenteel werkt de afdeling aan een tweede mooc, die over meertaligheid gaat.

Nooit eerder waren zo veel mensen tegelijk bezig met het leren van Fries. De mooc levert interessante taalkundige informatie op over waar anderstaligen moeite mee hebben en waarmee niet. Met name de resultaten van de schrijfpodochten laten zien waar voor leerders met verschillende taalachtergronden de pijnpunten zitten. De spreekpodochten (en de opnames die deelnemers daarvan gemaakt hebben) maken hoorbaar wat nooit eerder te horen was: Fries met een Turks of Amerikaans accent.

Een groot voordeel van moocs is dat ze maar één keer ontwikkeld hoeven te worden om daarna eindeloos herhaald te kunnen worden. Op maandag 27 maart startte de tweede run van 'Introduction to Frisian'. Voor meer informatie, zie <bit.ly/lrm-frisian>.

Didactische toepassing

Hoewel moocs ontwikkeld worden voor individueel en digitaal gebruik, staat het docenten natuurlijk vrij om zich voor moocs aan te melden en de informatie, filmpjes en voorbeelden te gebruiken in de klas. Aangezien alle moocs Engels als voertaal hebben, kan het gebruik van moocs als lesmateriaal in het bijzonder in het meertalig onderwijs of in de lessen Engels functioneel zijn.

Er zijn verschillende toepassingen mogelijk. Docenten kunnen hun leerlingen zich laten aanmelden voor een bepaalde (door de docent gekozen) mooc en hen delen daarvan laten doorlopen als huiswerk of tijdens de les, maar leerlingen kunnen ook werken met een mooc naar keuze. Leerlingen kunnen zelf op zoek gaan naar een mooc die aansluit bij hun interesse of beoogde vervolopleiding. Door aan een mooc mee te doen trainen ze hun Engelse lees-, luister- en schrijfvaardigheid. Deelnemers aan moocs worden voortdurend uitgenodigd van zich te laten horen door te reageren op de inhoud of deel te nemen aan discussies.

Hoewel voor iedereen toegankelijk, zijn moocs in principe gericht op een publiek dat na het examen in het hoger onderwijs ingaat. Het taalgebruik sluit het beste aan op leerlingen in de bovenbouw van havo of vwo.

Wie zelf wil zoeken in het aanbod van moocs kan de website <www.mooc-list.com> gebruiken. Die website biedt een overzicht van moocs die tot nu toe (op verschillende platforms) verschenen zijn en heeft een handige zoekfunctie. Daarnaast laat de website zien hoe een mooc gemiddeld gewaardeerd wordt door deelnemers. ■

NOOT

* Webadressen van Nederlandse mooc-portals: Technische Universiteit Delft: <bit.ly/lrm-delft>; Universiteit Leiden: <bit.ly/lrm-leiden>; Wageningen University & Research: <bit.ly/lrm-wageningen>; Universiteit van Amsterdam: <bit.ly/lrm-amsterdam>; Rijksuniversiteit Groningen: <bit.ly/lrm-groningen>.